

วรรณคดีและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การสอนแบบอภิปราย

ก. ความหมายของการสอนแบบอภิปราย

การอภิปรายเป็นวิธีสอนที่ดีที่สุดในวิธีหนึ่งที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน¹ ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันก่อนที่จะตกลงปัญหาใด ๆ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสอนให้รู้จักคิด² การอภิปรายมีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. มีความมุ่งหมายเพื่อเสนอรายละเอียดและแก้ปัญหา
2. เป็นขบวนการของคนกลุ่มหนึ่ง มีใช้การพูดของคน ๆ เดียว
3. เป็นการกระตุ้นให้คนคิดหาเหตุผล มีใช้ใช้อารมณ์
4. เป็นการสื่อความหมายด้วยคำพูดโดยตรง³

โจน เอ็ม เลียนาร์ด และคนอื่น ๆ (Joan M. Leonard, et al) กล่าวว่า การอภิปรายหมายถึงการพูดอย่างมีระเบียบ ไม่ใช่การสนทนาที่ปราศจากจุดมุ่งหมาย จะต้องอาศัยความชำนาญ ดังนั้นการอภิปรายจึงเป็นการพัฒนาความคิดและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดสัมพันธภาพอันดียิ่งขึ้น⁴

¹ อัจฉรา ประไพตระกูล, "วิธีสอนแบบอภิปราย," หน้า 69.

² ไพศาล พลวัน, "การเรียนโดยการอภิปรายร่วมกัน," หน้า 253.

³ สุธีรา พานตานิช, "เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาทางการ"

(กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2516), หน้า 28.

⁴ Joan M. Leonard, et al., General Methods of Effective Teaching:

A Practical Approach. (New York : Thomas Y. Crowell Co., 1972), p. 196.

การอภิปรายที่มีประสิทธิภาพ คือ การอภิปรายที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีความเข้าใจ จุดมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์ของกลุ่มร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มอภิปรายไปในแนวเดียวกันและสามารถสรุปปัญหาได้ตรงแนว และทำให้การทำงานกลุ่มเป็นไปด้วยดี ในการอภิปรายเป็นกลุ่มต้องอาศัยบรรยากาศที่ส่งเสริมให้สมาชิกรู้สึกเป็นอิสระและปลอดภัยในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแสดงความรู้สึก ซึ่งบรรยากาศเช่นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักชะการอภิปราย และการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี

จี แสตนฟอร์ดและ บี ดี แสตนฟอร์ด (G.Standford and B.D. Stanford) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอภิปรายไว้ว่า

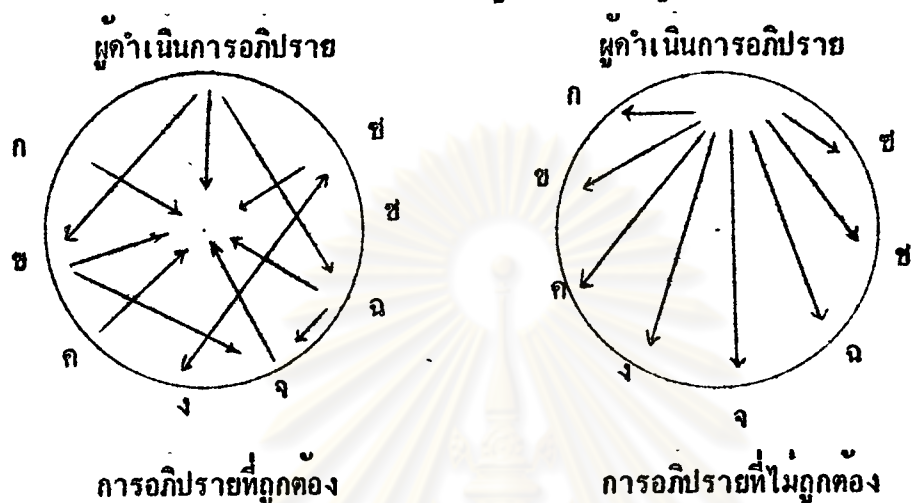
การอภิปรายมีจุดมุ่งหมายหลายประการด้วยกันคือ เพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน เพื่อให้ทราบความคิดเห็นของบุคคลอื่น ๆ ในแง่ของการยอมรับความรู้สึก และการมีส่วนร่วมในกลุ่มตลอดจนเพื่อถึงความคิดออกมาเป็นการกระทำร่วมกัน การอภิปรายอาจจะไม่บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวทุกข้อ แต่จะต้องสนองข้อใดข้อหนึ่ง¹

พฤติกรรมการสอนด้านการอภิปราย (Teaching behavior in discussion) หมายถึง พฤติกรรมระหว่างครูกับนักเรียน หรือระหว่างนักเรียนกับนักเรียนด้วยกันพูดจาปรึกษาหารือกัน หรือถกเถียงกันด้วยเหตุผลเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งผู้อภิปรายแสดงความคิดเห็นของตนในทำนองคัดค้านหรือถ้อยตามก็ได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อสรุปความคิดเห็นในการอภิปรายซึ่งมีหลาย ๆ ความเห็นให้เป็นความเห็นเดียว เพื่อสร้างทัศนคติแบบประชาธิปไตย ฝึกให้รู้จักการคิดและตัดสินใจ ตลอดจนสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ²

¹G.Standford and B.D.Standford, Learning Discussion Skills Through Games. (New York : Citation Press, 1969), p. 15.

²กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการสอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ (กรุงเทพมหานคร: กองการศึกษาผู้ใหญ่, 25๑7), หน้า 7.

โจน เอ็ม เลียนาร์ต และคนอื่น ๆ (Joan M. Leonard, et al) ได้เขียนแบบภาพแสดงการสนทนาในการอภิปรายอย่างถูกต้องและไม่ถูกต้องไว้ดังนี้¹

ข. แบบต่าง ๆ ของการอภิปราย

1. การประชุมโต๊ะกลม (Round table) เป็นการอภิปรายแบบวงกลมหรือครึ่งวงกลม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอภิปรายได้เห็นหน้ากัน การอภิปรายแบบนี้มีผู้เข้าร่วมประมาณ 5 - 10 คน อาจมีประธานทำหน้าที่สรุปประเด็นที่สำคัญ ทอยแนะนำให้การอภิปรายทั่วถึงกัน และมีให้ออกนอกเรื่องเกินไป

2. การอภิปรายเป็นคณะ (Panel discussion) การอภิปรายแบบนี้มีผู้ดำเนินการอภิปราย มีผู้ร่วมอภิปรายอยู่ทั้ง 2 ข้างของผู้ดำเนินการอภิปราย นั่งอยู่บนเวทีหันหน้าเข้าหาผู้ฟัง การจัดโต๊ะอภิปรายควรเป็นรูปครึ่งวงกลม เพื่อให้ผู้อภิปรายเห็นหน้ากันชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้การโต้ตอบเป็นไปได้อย่างดีเยี่ยม การอภิปรายแบบนี้ มักเปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถามได้หลังจากอภิปรายแล้ว

¹Joan M. Leonard, et., General Method of Effective Teaching : A Practical Approach, pp. 196 - 197.

3. การอภิปรายแบบปาฐกถาหมู่ (Symposium) การอภิปรายแบบนี้มีผู้รวมอภิปรายประมาณ 3 - 4 คน โดยให้แต่ละคนที่มีความรู้ความสามารถเป็นอย่างดีเฉพาะอย่างมาพูดหรือแถลงเรื่องที่มีความรู้หรือได้รับมอบหมายกันไว้ ภายในเวลา 3 - 5 นาที เมื่อผู้รวมอภิปรายพูดแล้วคนหนึ่ง ผู้ดำเนินการอภิปรายมักกล่าวสรุปประเด็นสำคัญ หลังจากนั้นจึงเปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถาม

4. การอภิปรายแบบคณะกรรมการ (Committee discussion) เป็นการอภิปรายแบบวงกลมหรือครึ่งวงกลมในทำนองให้ประชุมรับทราบ กลุ่มอภิปรายต้องมีประธานเลขาธิการ มีการลงคะแนนเสียงและสรุปผล เพื่อจะได้นำเอาไปปฏิบัติ การอภิปรายแบบนี้มีวัตถุประสงค์เฉพาะอย่าง¹

5. การอภิปรายซักถาม (Colloquy) เป็นการอภิปรายของคณะบุคคลสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเป็นคณะวิทยากร อีกฝ่ายหนึ่งเป็นตัวแทนของผู้ฟังซึ่งจะทำหน้าที่ซักถามปัญหา โดยมีวิทยากรเป็นผู้ตอบ²

6. การเปิดอภิปรายทั่วไป (Forum) เป็นการอภิปรายที่เปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง ตามปกติการเปิดอภิปรายทั่วไปจะมีขึ้นหลังจากที่การบรรยายหรือการอภิปรายเสร็จสิ้นลงแล้ว³

ค. วัตถุประสงค์ของการสอนแบบอภิปราย

1. ให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
2. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความรู้และความคิดเห็นของตนเองออกมา อันเป็นการปลูกฝังแนวทางแห่งประชาธิปไตย
3. ให้นักเรียนได้ศึกษา ได้ฝึกพูดให้คล่องแคล่ว และกล้าพูดกล้าแสดงความคิดเห็นและมีความรอบคอบ

¹ สุธีรา ทานตะวัน, "เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาอาทการ," หน้า 28.

² สุจริต เทียรชอบ และนันทนา เนียมเจริญทร์, ศิลปะการประชุม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2521) หน้า 121.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 117.

4. เพื่อให้นักเรียนเป็นคนที่มีความสามารถตกลงทำความเข้าใจกันโดยเหตุผล และหลักฐาน ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการทำงานร่วมกันในชุมชนต่อไป
5. เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนให้แตกต่างไปจากเดิม ทำให้นักเรียนไม่เบื่อในการเรียน¹

ง. องค์ประกอบของการอภิปรายกลุ่ม

1. ผู้นำการอภิปราย (Leader) การอภิปรายกลุ่มต้องมีผู้นำการอภิปรายคนหนึ่ง ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจพอสมควรเกี่ยวกับหัวเรื่องที่จะอภิปราย ผู้นำการอภิปรายอาจได้รับเลือกจากสมาชิกในกลุ่มนักเรียนสำหรับการอภิปรายในครั้งนั้น ซึ่งมีใช้เป็นตำแหน่งถาวรอยู่ตลอดไป แต่ควรผลัดเปลี่ยนให้สมาชิกอื่น ๆ ทำหน้าที่เป็นผู้นำการอภิปรายในหัวข้อเรื่องอื่นและในโอกาสอื่น ๆ

ผู้นำการอภิปรายมีหน้าที่ต้องหาทางให้สมาชิกได้แสดงออกโดยทั่วถึง ควบคุมขอบเขตของการพูด ไม่ปล่อยให้หืออกนอกเรื่องโดยไม่จำเป็น ไม่ควรปล่อยให้คนเดียวคนหนึ่งผูกขาดการพูดอยู่คนเดียว สร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร และจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์จำเป็นต้องใช้ในการอภิปราย

2. ผู้รวมการอภิปราย (Group participants) ได้แก่บุคคลที่มีส่วนร่วมอยู่ในกลุ่ม ซึ่งจะทำหน้าที่รวมอภิปรายด้วย ผู้รวมการอภิปรายควรให้ความร่วมมือโดย

2.1 สนใจในหัวข้อเรื่องที่จะอภิปราย

2.2 เตรียมตัวพร้อมที่จะอภิปราย

2.3 ตั้งใจที่จะแบ่งปันความรู้และความคิดเห็นให้แก่กลุ่ม

3. ผู้จดบันทึก (Record writer) ในการอภิปรายกลุ่ม จำเป็นต้องมีบุคคลหนึ่งทำหน้าที่บันทึกเนื้อหาและสาระในการอภิปราย เช่น สรุปข้อคิดเห็น ข้อตกลง ข้อเสนอแนะของกลุ่มไว้ อาจเขียนลงในกระดานดำหรือพิมพ์แจก

4. วิทยากร (Resource person) ในการอภิปรายอาจเชิญวิทยากรมาร่วมเป็นที่ปรึกษาของกลุ่ม เพื่อขอคำแนะนำเกี่ยวกับความรู้และความคิดเห็น ซึ่งทำหน้าที่เหมือนหนังสือ

¹กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการสอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ หน้า 39.

อ้างอิง (Reference book) ประจำกลุ่ม

5. ผู้สังเกตการณ์ (Observer) อาจมีผู้สังเกตการณ์หนึ่ง คอยสังเกตกระบวนการอภิปราย ผู้สังเกตการณ์จะบันทึกข้อความต่าง ๆ ไว้ เมื่อมีผู้ซักถามขอความคิดเห็น ก็แสดงความคิดเห็นให้ฟัง โดยปกติผู้สังเกตการณ์จะนั่งห่างออกไปจากกลุ่ม แต่อยู่ในระยะที่จะสังเกตเห็นทุกอย่างได้สะดวก แต่ไม่มีหน้าที่รวมอภิปรายเหมือนสมาชิกในกลุ่ม

จ. หลักการสอนแบบอภิปราย

1. บทบาทของครู

1.1 ครูต้องเข้าใจวิธีสอนแบบอภิปรายอย่างถูกต้อง การอภิปรายมิใช่การสนทนา (Conversation) ระหว่างครูกับนักเรียน หรือระหว่างนักเรียนกับนักเรียน มิใช่การโต้เถียง (Debate) หรือการชักใจไล่เลียง (Recitation) แต่เป็นการช่วยกันรวมพลังแห่งความคิดพิจารณาปัญหา ช่วยกันค้นคว้าข้อเท็จจริง หาเหตุผล เพื่อตัดสินใจตอบที่ถูกต้องที่สุด ดีที่สุด เพื่อตอบปัญหาที่ใครช่วยกันคิดค้น¹

1.2 ครูจะต้องละเว้นการชักนำให้นักเรียนคิดคล้อยตาม หรือเห็นด้วยกับความคิดของครูภายหลังการพูดหรือเสนอแนะอยู่ตลอดเวลา

1.3 ครูจะต้องชี้แจงเรื่องหรือปัญหาในตอนเริ่มต้น เพื่อนำเข้าสู่การอภิปราย ซึ่งจำเป็นจะต้องใช้พูด หรือวิธีการเพื่อให้นักเรียนเห็นว่า ปัญหาหรือเรื่องราวนั้น ๆ น่าสนใจ

1.4 ครูควรเป็นแต่เพียงผู้ให้ความช่วยเหลือเมื่อถึงคราวจำเป็น ปกติครูควรจะพูดน้อยที่สุด ให้โอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นกันเองในมากที่สุด ในระยะแรกที่นักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับวิธีการ ครูอาจใช้วิธีเสนอปัญหาให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น

1.5 ครูต้องคำนึงถึงหลักจิตวิทยา การใช้ถ้อยคำ ภาษาและกิริยาท่าที แสดงการยอมรับฟังความคิดเห็นและถ้อยคำที่กล้าตั้งใจ

1.6 ครูต้องสามารถสรุปการอภิปรายได้อย่างรวบรัด แต่ถ้านักเรียนเป็นผู้ทำหน้าที่ โดยมิใช่ครูเป็นผู้ช่วยเหลือก็จะดียิ่งขึ้น

¹ Robert L. Ebel, Encyclopedia of Educational Research.

1.7 เมื่อเสร็จสิ้นการอภิปรายแล้ว ครูควรชี้จุดบกพร่องหรือข้อผิดพลาดให้นักเรียนทราบ เพื่อเป็นแนวทางให้นักเรียนได้ปรับปรุงตนเองในคราวต่อไป

2. หัวข้อในการอภิปราย มีความสำคัญมาก เพราะช่วยให้เกิดการอภิปรายในระหว่างกลุ่มได้มาก การมีลักษณะดังนี้

2.1 หัวข้ออภิปรายเป็นที่น่าสนใจของผู้ร่วมอภิปราย

2.2 การเป็นเรื่องที่ผู้อภิปรายมีประสบการณ์เดิมอยู่บ้าง หรือพอจะหาความรู้นำมาอภิปรายรวมกันได้

2.3 หัวข้ออภิปรายมีถ้อยคำ หรือข้อความที่เข้าใจแจ่มแจ้ง

2.4 เป็นหัวข้อที่ผู้อภิปรายสามารถเสนอแนะความคิดเห็นได้หลายแง่

หลายมุม

3. การจัดชั้นเรียน

3.1 การอภิปรายกลุ่มใหญ่ (Large group discussion) การจัดที่นั่งเป็นครึ่งวงกลมหรือรูปตัววี รูปดาว ให้นักเรียนได้แลเห็นกัน เวลาอภิปรายแสดงความคิดเห็น

3.2 การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small group discussion) ให้สมาชิกในกลุ่มเลื่อนเก้าอี้เข้าหากันเป็นรูปวงกลม ในกรณีที่ไม่สามารถเคลื่อนย้ายเก้าอี้ได้ อาจไปรวมกลุ่มกันที่มุมใดมุมหนึ่งในบริเวณโรงเรียนก็ได้ ไม่จำเป็นต้องอยู่ในห้องเรียนเสมอไป¹

ด. หลักทั่วไปในการสอนคณิตศาสตร์ โดยวิธีสอนแบบอภิปราย

1. การสอนชั้นนำ ครูจะใช้วิธีการต่อไปนี้

1.1 ใช้เรื่องทางประวัติศาสตร์ เช่น ให้นักเรียนถกเถียงปัญหา ซึ่งเป็นที่มาของทฤษฎีความน่าจะเป็น

1.2 ใช้บทสนทนาในเรื่องที่นักเรียนคุ้นเคย เช่น ในการสอนเรื่องวงกลมให้นักเรียนกล่าวถึงสิ่งที่ตนเคยเรียนมาแล้ว ได้แก่ นิยามของวงกลม สูตรการหาพื้นที่และเส้นรอบวงของวงกลม

¹Leonard H. Clark and Irving S. Starr, Secondary School Teaching Methods. (New York : Macmillan Publishing Co., 1976), pp. 223 - 233.

- 1.3 สร้างสถานการณ์ของปัญหา ให้นักเรียนช่วยกันแก้ปัญหา
- 1.4 ทบทวนเรื่องที่เรียนมาแล้วในบทก่อน ๆ เช่น สูตร นิยามต่าง ๆ
2. การให้ความรู้ ครูจะใช้วิธีการต่อไปนี้
 - 2.1 ให้นักเรียนทำการทดลองโดยใช้วัสดุที่อุปกรณ์ แล้วอภิปรายผลการทดลองเพื่อสรุปกฎหรือนิยามต่าง ๆ
 - 2.2 ครูแจกเอกสารแนะแนวทาง (Guide sheet) ให้นักเรียนทำเป็นกลุ่ม
 - 2.3 ให้นักเรียนทำบทเรียนแบบ โปรแกรมประกอบการอภิปราย
 - 2.4 มอบหมายงานให้นักเรียนไปค้นคว้า
3. การให้ตัวอย่าง ครูตั้งปัญหาให้นักเรียนช่วยกันแก้ สำหรับตัวอย่างที่ยาก ครูอาจให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาตามสมควร
4. การพิสูจน์ ให้นักเรียนร่วมกันหาวิธีการและเหตุผลในการพิสูจน์ ครูอาจแนะให้บางตามสมควร หรืออาจจัดเอกสารแนะแนวทางให้
5. การนำไปใช้ แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ให้แต่ละกลุ่มหาโจทย์ที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนในลักษณะต่าง ๆ พยายามร่วมกันแก้ปัญหาที่กลุ่มหามาได้ และมีการแลกเปลี่ยนปัญหาระหว่างกลุ่ม

๖. ขบวนการอภิปรายในวิชาคณิตศาสตร์

1. ขั้นตอนการอภิปราย มีวิธีการดังนี้
 - 1.1 ตั้งจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
 - 1.2 ให้นักเรียนศึกษาเนื้อหาที่จะนำมาอภิปราย
 - 1.3 เลือกผู้ดำเนินการอภิปรายและผู้จดบันทึก
2. ขั้นตอนการอภิปราย มีลำดับขั้นดังนี้
 - 2.1 แบ่งกลุ่มย่อยเพื่ออภิปราย
 - 2.2 แต่ละกลุ่มรายงานผลการอภิปรายให้เพื่อนในชั้นทราบ
 - 2.3 อภิปรายกลุ่มใหญ่ เปิดโอกาสให้นักเรียนอื่น ๆ ไข้ซักถามเพื่อความเข้าใจ

3. ขึ้นสรุปผล มีวิธีการดังนี้

3.1 นักเรียนช่วยกันสรุปในเรื่องที่อภิปรายเกี่ยวกับเนื้อหา หลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณ ในขณะที่ด้วยกันผู้ดำเนินการอภิปรายเขียนข้อสรุปเหล่านั้นบนกระดานเป็นข้อ ๆ

3.2 ประเมินผลการเรียนในช่วงเวลานั้น¹

ช. ข้อดีและข้อเสียของการสอนแบบอภิปราย

ข้อดี

1. ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้คอยแนะนำ แล้วรวบรวมความรู้ที่ได้มาเข้าเป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระเบียบ
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ เพื่อแก้ปัญหา เรื่องหนึ่ง เรื่องใดหรือเพื่อค้นหาความจริงบางอย่างประกอบหลักฐานและข้อสนับสนุน
3. นักเรียนได้รับความคิดเห็นหลายแง่หลายมุมจากสมาชิกในกลุ่ม
4. ช่วยสร้างนิสัยในการทำงานเป็นหมู่คณะ
5. ช่วยสร้างเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น
6. ช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนสมาชิกด้วยกัน ทำให้เกิดความเข้าใจ

และยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน

7. บรรยากาศในการอภิปรายมักเป็นกันเอง ไม่เคร่งเครียด
8. ช่วยให้นักเรียนได้รู้จักหน้าที่และมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้

ข้อเสีย

1. การอภิปรายจะไม่ได้ผลถ้าสมาชิกในกลุ่มไม่ได้รับการฝึกฝนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างเพียงพอ

¹ คณะนิสิตปริญญาโทการศึกษาดนตรีศาสตร์, "เอกสารรายงานวิชาสัมมนาการศึกษา ดนตรีศาสตร์," ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาคต้น ปีการศึกษา

2. การอภิปรายจะไม่ได้ผลถ้าสมาชิกในกลุ่มไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตน
3. วิธีสอนแบบนี้ต้องการหัวข้อที่มีลักษณะช่วยให้นักเรียนอยากแสดงความคิดเห็น
4. เหมาะสำหรับกลุ่มที่มีสมาชิกประมาณ 6 - 30 คน
5. การสอนแบบอภิปรายจะได้ผลดีก็ต่อเมื่อนักเรียนในกลุ่มมีความสามารถใกล้เคียงกัน

เคียงกัน

6. การสอนวิธีนี้อาจไม่ได้เนื้อหามากเท่ากับการสอนแบบบรรยาย ถ้าสมาชิกไม่ให้ความร่วมมือ และในทำนองเดียวกันอาจเป็นวิธีที่เปลืองเวลามากกว่าการสอนแบบบรรยายด้วย¹

ฉ. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอนแบบอภิปราย

1. ครูต้องคอย ฝึกให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นที่ละน้อย เพื่อให้เกิดความเคยชินและกล้าพูดในที่สุด
2. ฝึกให้นักเรียนอภิปรายโดยเริ่มจากหัวข้อที่นักเรียนถนัดขึ้น ซึ่งควรเป็นหัวข้อเรื่องง่าย ๆ ตรงกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน
3. ในระยะแรก ๆ ของการอภิปรายครูควรทำหน้าที่เป็นผู้นำการอภิปราย แล้วจึงแนะนำหน้าที่ตลอดจนการรับผิดชอบของสมาชิกในกลุ่มในขั้นต่อไป
4. ถ้านักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับการสอนแบบนี้ ครูควรหัดให้นักเรียนอภิปรายตามเนื้อหาในบทเรียนก่อนโดยใช้คำถามเป็นการนำอภิปราย
5. ในระยะแรก ครูอาจจัดให้มีการอภิปรายเพียงกลุ่มเดียวก่อน โดยให้นักเรียนอื่นเป็นผู้สังเกตการณ์ เมื่อเสร็จสิ้นการอภิปรายแล้วให้นักเรียนทุกคนช่วยกันเสนอแนะข้อแก้ไข เพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้นในโอกาสหน้า
6. ครูควรสรุปผลการอภิปรายแต่ละครั้ง ควรเพิ่มเติมความรู้หรือข้อคิดเห็นให้สมบูรณ์ และเขียนขอความย่อ ๆ บนกระดานดำ
7. เมื่อมีการอภิปรายกลุ่มย่อยแล้ว ควรรวมกลุ่มใหญ่เพื่อฟังรายงานจากกลุ่มย่อยให้ทุกคนมีโอกาสเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมได้เมื่อแต่ละกลุ่มรายงานเสร็จแล้ว

¹ อัจฉรา ประไพตระกูล, "วิธีสอนแบบอภิปราย," หน้า 71 - 72.

8. สมาชิกกลุ่มย่อยไม่ควรมากเกินไป ถ้ามีนักเรียนมาก ครูอาจแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยใหม่มากขึ้น มอบหมายให้แต่ละกลุ่มรับผิดชอบการอภิปรายเป็นเรื่อง ๆ สมาชิกมีหน้าที่ควบคุมกันเองว่าใครบ้างไม่ทำงาน ถ้ามีนักเรียนประเภทนี้ ครูควรเรียกนักเรียนมาพบเป็นส่วนตัวเพื่อหาทางแก้ไขปัญหานี้ไม่ให้เกิดขึ้นอีก¹

การสอนแบบบอกใหญ่

ก. ความหมายของการสอนแบบบอกใหญ่

โทมัส เจ. คูเนย์ เอ็ดเวิร์ด เจ. เดวิส และ เค. บี. แฮนเดอร์สัน (Thomas J. Cooney, Edward J. Davis and K.B. Handerson) กล่าวว่า คำว่า Expository มาจากคำว่า Exposition หมายความว่า การอธิบายหรือการตีความหมาย เพื่อให้ความหมายชัดเจนขึ้น²

แอมพาโร เอส. ลาดิซาเบล และคนอื่น ๆ (Amparo S. Lardizabal, et al.) กล่าวว่า คำว่า Exposition หมายถึง การบอก การอธิบาย หรือการตีความหมาย³

เวอร์นอน เอส. เกอလာช และ เดวิด พี. อีลีย์ (Vernon S. Gerlach and David P. Ely) กล่าวว่า การสอนแบบบอกใหญ่เป็นวิธีสอนที่ครูเป็นผู้ให้ความรู้แก่นักเรียน แหล่งความรู้ส่วนมากได้จากแบบเรียน อุปกรณ์ สื่อที่ครูปรกมและจากประสบการณ์ของครู ความรู้ที่นักเรียนได้รับคือความรู้ที่ครูถ่ายทอดให้ เทคนิคการสอนที่ใช้มาก ได้แก่ การบรรยาย บางครั้ง

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 70 - 71.

² Thomas J. Cooney, Edward J. Davis and K.B. Handerson, Dynamics of Teaching Secondary School Mathematics. (Boston : Houghton Mifflin Co., 1975), p. 132.

³ Amparo S. Lardizabal, et al., Methods and Principles of Teaching. (Quezen City : Alemar - Pheenix, 1970), p. 68.

อาจจะใช้การอภิปราย การฉายภาพยนตร์และการทำรายงานของนักเรียน¹

เวอร์ทเทน เบลน อาร์ (Worthen Blaine R.) กล่าวว่า การสอนแบบบอกให้รู้ เป็นวิธีที่ครูให้ความคิดรวบยอดในตอนแรกของการสอน ครูสอนหลักการทางคณิตศาสตร์ด้วยการอธิบายโดยใช้คำพูดและสัญลักษณ์ให้แก่นักเรียนก่อนที่จะให้ตัวอย่าง พฤติกรรมในการสอนที่ครูแสดงออกมีดังนี้

1. การให้ความรู้ ครูจะเป็นแหล่งความรู้ปฐมภูมิ การแก้ปัญหาต่าง ๆ จะยึดครูเป็นหลัก ครูเป็นผู้อธิบายปัญหา และแสดงให้เห็นถึงการหาคำตอบว่าควรจะใช้หลักการใดมาเกี่ยวข้อง เมื่อครูพบคำตอบที่ผิด จะเปิดโอกาสให้นักเรียนแก้ไขผิดพลาด ถ้านักเรียนแก้ปัญหาไม่ได้จะให้เพื่อน ๆ ในชั้นช่วยเหลือ

2. การสอนกฎ ครูจะเป็นผู้ให้กฎก่อนที่จะให้ตัวอย่าง ตัวอย่างที่ให้สัมพันธ์กับกฎเกณฑ์ที่สอนมาแล้ว

3. วิธีการตอบคำถาม ครูจะตอบคำถามโดยการกล่าวซ้ำหรืออธิบายกฎ แล้วเชื่อมกฎเข้าสู่คำถาม ต่อจากนั้นครูจะให้ตัวอย่างเพื่ออธิบายถึงการใช้กฎนั้น ๆ ในการแก้ปัญหาให้ชัดเจน

4. การควบคุมปฏิกริยาระหว่างนักเรียน ครูจะอนุญาตให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน กระตุ้นให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อนุญาตให้นักเรียนตรวจคำตอบกับเพื่อนได้ แต่ครูจะย้ำให้นักเรียนพยายามทำงานนั้นด้วยตนเอง

5. วิธีจัดความคิดรวบยอดที่ผิด ครูจะเตือนในข้อผิดพลาดต่าง ๆ ที่นักเรียนมีโอกาสทำผิดได้ โดยการยกตัวอย่างข้อผิดพลาดนั้น ๆ ²

¹ Vernon S. Gerlach and David P. Ely, Teaching and Media : A Systematic Approach. (Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall, 1971), p 15.

² Worthen Blaine R., "A Study of Discovery and Expository Presentation : Implications in Teaching," in Current Research in Elementary School Mathematics, ed. Robert B. Ashlock and Wayne L. Herman Jr. (London : Macmillan Co., 1970), pp. 133 - 134.

ข. หลักทั่วไปในการสอนคณิตศาสตร์โดยวิธีสอนแบบบอกให้รู้

1. การสอนชั้นนำ ครูจะใช้วิธีการต่อไปนี้

ก. เน้นความสนใจของนักเรียนในเรื่องที่จะสอน บางครั้งครูอาจจะบอกชื่อ

เรื่องที่จะสอนก่อน

ข. บอกจุดประสงค์ก่อนว่าต้องการให้เรียนอะไร รู้อะไร

ค. กระตุ้นให้นักเรียนเห็นประโยชน์ที่จะได้รับบทเรียน โดยใช้วิธีการดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียน
2. เขียนโครงร่างและชี้ให้เห็นจุดสำคัญที่จะสอนในบทเรียนนั้น
3. ใช้บทสนทนาในเรื่องที่นักเรียนคุ้นเคย แล้วโยงไปสัมพันธ์กับบทเรียนนั้น
4. ใช้การเล่าเรื่อง เช่นประวัติของที่มาแห่งทฤษฎี ประวัตินักคณิตศาสตร์
5. ทบทวนเรื่องที่เรียนมาแล้วในบทก่อน ๆ
6. บอกจุดมุ่งหมายให้นักเรียนเข้าใจอย่างแจ่มชัดถึงความสำคัญที่พึงประสงค์
7. แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ของปัญหาเพื่อเร้าความสนใจของนักเรียน

2. การให้ความรู้ ครูจะบอกนิยามและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ

3. การให้ตัวอย่าง ครูเป็นผู้ยกตัวอย่างหนึ่งตัวอย่างหรือมากกว่าของกฎนั้น ๆ

4. การนำไปใช้ ครูแสดงวิธีใช้หลักการหรือกฎเกณฑ์ในการแก้ปัญหาโจทย์

5. การตีความหมาย ครูจะใช้วิธีการต่อไปนี้

ก. ถ้านักเรียนไม่เข้าใจกฎหรือหลักการ ครูจะต้องอธิบายและตีความให้ฟัง

หรือใช้วิธีวิเคราะห์ให้เห็น

ข. ทบทวนความคิดรวบยอดที่นักเรียนไม่เข้าใจ

ค. ยกตัวอย่างที่นักเรียนคุ้นเคยมาตีความ

6. การพิสูจน์กฎ เป็นการให้หลักฐานหรือเหตุผลเพื่อแสดงว่ากฎนั้นเป็นความจริง

วิธีการที่ครูใช้คือ

- ก. ครูชี้ให้เห็นว่าการสรุปเป็นนัยสำคัญทั่วไปซึ่งเป็นที่ยอมรับแล้ว
- ข. พิสูจน์โดยใช้การโต้แย้งแบบนิรนัย เริ่มจากข้อตกลงที่ยอมรับแล้วนำไปสู่

ขอสรุป

- ก. พิสูจน์โดยครูให้ตัวอย่าง
- ง. พิสูจน์โดยการให้นักเรียนยกตัวอย่าง

ก. สภาพการณ์ที่ควรใช้วิธีสอนแบบบอกใหญ่

1. เมื่อต้องการอธิบายศัพท์หรือนิยามที่เป็นนามธรรม
2. เมื่อนักเรียนต้องการเข้าใจตอนใดตอนหนึ่งของบทเรียน
3. เมื่อนักเรียนไม่มีเวลามากพอและไม่มีความรู้ในเรื่องนั้น
4. เมื่อความคิดหรือหลักการ จะเรียนได้โดยการอธิบายเท่านั้น
5. เมื่อการใช้วิธีอุปนัย (Inductive method) จะเสียเวลามาก

ง. ขั้นของการสอนแบบบอกใหญ่

1. การสอน กระตุ้นโดยใช้ประสบการณ์เดิมสัมพันธ์กับประสบการณ์ของบทเรียนใหม่ จุดที่จะอธิบายบอกในชั้นเรียน
2. การเสนอความรู้ ขณะที่อธิบายครูอาจใช้หลักต่อไปนี้
 - ก. สัมพันธ์เรื่องใหม่กับประสบการณ์เดิม
 - ข. เตรียมวัสดุอุปกรณ์การสอน เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความคิด
 - ค. อธิบายให้ชัดเจน โดยใช้วิธีการดังนี้
 1. ใช้วิธีการเปรียบเทียบและการเล่าเรื่อง
 2. ใช้หุ่นจำลอง รูปภาพ
 3. ใช้ไดอะแกรม

3. การนำไปใช้ ชั้นนี้จะแสดงว่านักเรียนเข้าใจการอธิบายของครูหรือไม่ อาจมีการทดสอบ ในงานที่เกิดการสร้างสรรคหรือกิจกรรมอื่น ๆ

๑. สภาพของการอธิบายที่มีประสิทธิภาพ

1. ครูเข้าใจในเรื่องที่จะอธิบายเป็นอย่างดี
2. ครูเข้าใจความสามารถของนักเรียนในการที่จะเข้าใจคำอธิบาย
3. ใช้ภาษาและการแสดงภายในประสบการณ์และความเข้าใจของนักเรียน

๑. ข้อดีและข้อเสียของการสอนแบบบอกใหญ่

ข้อดี

1. ประหยัดเวลา ครูอาจจะใช้วัสดุหรือบอกเรื่องราวหลายเรื่องในเวลาจำกัด ซึ่งถ้านักเรียนหาเองจะต้องใช้เวลาหลายชั่วโมง

2. สอนเนื้อหาได้มาก ในระยะเวลาจำกัด

3. เกิดความชื่นชมในความสามารถของครู

ข้อเสีย

1. ครูอาจจะอธิบายเร็วเกินไป

2. เหมาะสำหรับเนื้อหาบางตอน

3. ยากที่จะทดสอบผลการเรียน

๒. ข้อผิดพลาดที่จะเกิดขึ้นกับวิธีสอนแบบบอกใหญ่

1. บอกมากเกินไป

2. บอกน้อยเกินไป

3. บอกมากกว่าสอน

4. บอกว่าอะไรที่นักเรียนจะค้นพบสำหรับตัวเอง

5. นอกแต่สิ่งที่อยู่ในตำรา¹

งานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

วิลเบิร์ต เจ แมคคีชี (Wilbert J. Mckeachie) ได้รายงานผลการวิจัยของ ฟอว์ (Faw) ในปี ค.ศ. 1949 ซึ่งได้ทำการทดลองสอนนักเรียน 3 กลุ่ม โดยใช้วิธีสอน 3 แบบ นักเรียนกลุ่มที่ 1 มีนักเรียน 102 คน เรียนแบบยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลางการเรียน (Instructor centered method) มีการบรรยายสัปดาห์ละ 2 ครั้ง กลุ่มที่ 2 มีนักเรียน 34 คน เรียนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student centered method) ใช้วิธีเรียนแบบอภิปรายกลุ่ม กลุ่มที่ 3 เรียนสลับกันทั้งสองแบบที่กล่าวมาแล้ว ผลการทดลองปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยวิธียึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ได้รับคุณค่าทางอารมณ์และสังคมมากกว่าอีกสองกลุ่ม²

ในปี ค.ศ. 1971 ลอเร็ตต้า เมย์ เทย์เลอร์ (Loretta May Taylor) ได้ศึกษาผลการเรียนวิชาพีชคณิตของนักเรียน 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเรียนโดยวิธีศึกษาแบบอิสระ (Independent study) กลุ่มที่ 2 เรียนโดยวิธีอภิปรายประกอบการบรรยาย (Lecture discussion method) ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน ทักษะคตินักเรียนที่มีต่อการเรียนคณิตศาสตร์โดยวิธีทั้งสองไม่แตกต่างกัน³

¹ Amparo S. Lardizabal, et al., Methods and Principles of Teaching, pp. 68 - 70.

² Wilbert J. Mckeachie, "Research on Teaching at the College and University Level," Handbook of Research on Teaching (Chicago : Rand McNally and Co., 1963), p. 1135.

³ Loretta May Taylor, "Independent Study versus Presentation by Lecture and Discussion : A Comparative Study of Attitude and Achievement in two Algebra I Classes," Dissertation Abstracts International 32 (January 1972) : 3877 - A.

ในปีเดียวกัน เดวิด วิลเลียม ไรท์ (David William Wright) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการทำงานของกลุ่ม ความพอใจในผลงานของกลุ่ม รวมทั้งความพอใจทางด้านอารมณ์ของสมาชิกในกลุ่มเกี่ยวกับการทำงาน ซึ่งมีผู้นำการอภิปรายกลุ่ม 2 ประเภท คือ กลุ่มเป็นศูนย์กลาง และผู้นำของกลุ่มเป็นศูนย์กลาง โดยใช้นักศึกษาของมหาวิทยาลัยเวย์น (Wayne State University) จำนวน 56 คน แบ่งออกเป็น 14 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน ใช้เวลาอภิปรายครั้งละ 20 นาที ผลการวิจัยปรากฏว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่างผู้นำทั้งสองแบบ ต่อกระบวนการทำงานของกลุ่ม ความพอใจในผลงานของกลุ่มและความพอใจทางด้านอารมณ์ของสมาชิกในกลุ่ม¹

ในปีค.ศ. 1975 มาเจส กิลเบิร์ต (Mages Gilbert) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบการสอนเรื่องความน่าจะเป็นและสถิติโดยวิธีสอนแบบอภิปรายประกอบการบรรยาย (Lecture discussion approach) กับวิธีสอนโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วม (Active learning approach) ซึ่งได้แก่ การอภิปรายกลุ่มย่อย การทดลอง เป็นต้น กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักศึกษาครูสาขาประถมศึกษา ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนโดยวิธีสอนทั้ง 2 แบบไม่แตกต่างกัน กลุ่มที่สอนโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ และการสอนคณิตศาสตร์ว่ากลุ่มที่เรียนโดยวิธีสอนแบบอภิปรายประกอบการบรรยายอย่างมีนัยสำคัญ²

¹David William Wright, "A Comparative Study of two Leadership Styles in Goal - Bound Group Discussions, "Dissertation Abstracts International 26 (June 1972) : 7121 - A.

²Mages Gilbert, "A Comparison of an Active Learning Approach with a Lecture Discussion Approach on a Unit in Probability and Statistics Developed for the Preservice Elementary School Teacher," Dissertation Abstracts International 36 (January 1976) : 4419 - A.